

Gemeente van Christus,

“Eerst zien, dan geloven”. Dat zou het thema van deze preek kunnen zijn.

Het lijkt wat haaks te staan op een uitspraak van Paulus: “Zalig wie niet zien en toch geloven”.

Toch is dat wat er gebeurt met die “andere leerling” met wie Petrus een soort hardlooppwedstrijdje lijkt te houden, op weg naar het lege graf: hij ziet...en vervolgens gelooft hij. Vermoedelijk gaat het hier om Johannes. Dezelfde naamloze leerling van wie vlak hiervoor gezegd wordt dat Jezus hem liefhad. En over wie hij, aan het kruis, tegen zijn moeder zegt: “Zie, uw zoon.” (19: 26-27). Het zou deze Johannes zijn aan wie dit vierde evangelie wordt toegeschreven.

“Toen ging ook de andere leerling, die het eerst bij het graf was gekomen, het graf in. **Hij zag het en geloofde.**” (20:8) Wat ziet hij? Op het eerste gezicht zou je zeggen: een leeg graf en de linnen windsels, de doeken waarin het lichaam van Jezus was gewikkeld. En wat gelooft hij, als hij dat ziet?

Daar cirkelen we vanochtend wat omheen. Het brengt ons als vanzelf op de vraag wat we zélf zien. Wat we éérs moeten zien, hoe we naar de werkelijkheid om ons heen kijken om te kunnen geloven.

Geloven waarin? Als ik het in één zin moet zeggen: in de draagkracht van wat we “de liefde van God” noemen.

Sommige gelovigen hebben geen enkele moeite met de vraag wat deze leerling heeft gezien: het lege graf, natuurlijk! Omdat Jezus was opgestaan uit de dood. Letterlijk en lichamelijk, uiteraard. Niks symbolisch of vaag gedoe! Zó en niet anders heeft hij ons met God verzoend.

Andere gelovigen zijn wat minder stellig, als het erom gaat om woorden te geven aan wat er zich daar op die eerste Paasmorgen nu afgespeeld zou kunnen hebben. En hoe dat raakt aan jouw eigen, leven hier en nu.

Je realiseert je gaandeweg je leven dat het allemaal niet zo eenvoudig en helder is, als je vroeger misschien wel dacht of geloofde. Als je zelf heftige dingen hebt meegemaakt .... en je daarnaast je ogen niet sluit voor wat er allemaal gebeurt in de wereld om je heen, dan roept dat vragen op.

Wat zie ik? Hoe verhoudt zich dat tot wat ik geloof. Of niet meer geloof. Tot mijn beeld van God. Valt er überhaupt nog wel iets van Gods aanwezigheid te ontdekken, in onze wereld van vandaag de dag?

Dat zijn natuurlijke spannende vragen. Bij het vinden van een antwoord kan Prediker een inspirerende gids zijn, in mijn beleving tenminste. Alhoewel anderen hem misschien eerder wat verontrustend zouden vinden.

Prediker is een wat vreemde eend in de bijbelse bijt. Zeer waarschijnlijk was hij een wijsheidsleraar, die leefde in de 3^e eeuw voor Christus. Een man, op zoek naar de zin van ons menselijk bestaan. Op zijn zoektocht houdt hij alle facetten van ons leven tegen het licht. Veel van wat hij ziet en meemaakt, stemt hem mistroostig: onrecht tiert welig op aarde, vaak ongestraft. Gretige graaiers gaan hun gang, eenvoudige, bescheiden mensen krijgen vaak veel te verduren.

Sommigen sterven veel te jong. De dood kan ongenadig hard en onverwacht toeslaan; we hebben het in de afgelopen week in alle heftigheid van dichtbij kunnen meemaken.

Valt er iets van God, van die draagkracht van Gods liefde te ontdekken in dit soort ervaringen?

Nee, zegt Prediker, onomwonden. Gods wegen zijn ondoordringelijk. En op veel vragen die bij jou opkomen, zul je geen antwoord krijgen.

Het 3^e hoofdstuk van zijn boek begint met een lange opsomming. Die bestaat uit 7x4 onderdeeljes. In de Joodse getallensymboliek staan die voor het geheel, het totaal van onze menselijke ervaring.

Alles wat jou kan overkomen, hoort er principieel bij, zegt Prediker daarmee impliciet. Voor álles is een tijd. Ook om te sterven, dus.

In de natuur kun je de eeuwige golfbeweging van de seizoenen waarnemen. De lente vinden we over het algemeen mooier dan de herfst, de zomer aangenamer dan de winter (ik tenminste). Maar ze horen er allemaal bij. Hetzelfde geldt voor de seizoenen van jouw eigen leven. Geboorte, groei en bloei, neergang en dood. Prediker is daar zeer realistisch in.

In dat alles is God is wel degelijk aanwezig, maar op een voor ons uiteindelijk onnavolgbare wijze, zegt Prediker.

Dat lijkt een nogal abstract en vaag geloofsvertrouwen. Het geeft geen antwoord op juist die grote vragen waarop sommigen zo graag een antwoord zouden willen krijgen: waar komt alle ellende in de wereld toch vandaan, als God liefde is en almachtig? Waarom moet mij dit overkomen? Waar gaan wij en onze geliefden heen, als we gestorven zijn? Zien we elkaar dan weer terug?

Daar krijgen wij geen antwoord op, zegt Prediker. Althans: hij heeft die antwoorden niet kunnen vinden.

Maar daarmee is het laatste woord nog niet gezegd. In het tweede deel zegt hij vervolgens dat heel dat kwetsbare, eindige leven van ons - waarin, om het met Gerrit Breteler te zeggen "alles sa brekbar en ûnfolslein is" – geborgen in Gods hand. In tijd en eeuwigheid.

"Want alles wat God doet, doet Hij voor eeuwig. Wat er is, was er al lang; wat zal komen, is er altijd al geweest. God haalt wat voorbij is gegaan altijd weer terug." (3: 14-15)

Niets en niemand gaat uiteindelijk teloor!

Het is in mijn beleving precies dit vertrouwen van deze sceptische, zeer realistische wijsheidsleraar, dat de kern uitmaakt van ons Christelijk geloof. Dat wij in al die 7x4 facetten van ons leven, waar we vroeg of laat allemaal wel een keer mee te maken krijgen, niet vallen uit Gods hand.

Dat is een irrationeel, niet te beredeneren vertrouwen dat alleen kan ontstaan als je, wat de Deense godsdienstfilosoof Kierkegaard noemt "de sprong van het geloof maakt".

Het heeft te maken met een vorm van intuïtie. En van verlangen. En je kunt er alleen maar in beelden over spreken. "Het lege graf" is in mijn beleving zo'n beeld.

Waarmee we weer terug zijn bij die andere leerling, die ziet ... en gelooft.

Ja, - een merkwaardige hardloopwedstrijd tussen Petrus en ... Johannes. Laten we daar maar van uitgaan. Sommige schriftgeleerden zien het als een weerklank van de strijd die er in de jonge gemeente van Christus dreigde te ontstaan tussen een groep gelovigen die zich vooral achter Petrus schaarde en een andere groep die zich meer herkende in de geloofsbeleving van Johannes.

De eerste zou dan meer symbool staan voor de officiële kerk, met regels en ambten en zo (Petrus was immers de sleutelbewaarder, door Jezus zelf aangesteld). De tweede meer voor een beleving die neigde naar de gnostiek.

Ik zou het zelf eenvoudiger formuleren: Petrus vertegenwoordigt meer het verstand, Johannes meer het gevoel. Ze staan voor twee verschillende manieren van kijken en beleven ... en geloven.

De evangelist Johannes wil ons wellicht laten zien dat die twee allebei hun eigen bestaansrecht hebben. Dat ze er allebei bij horen, willen we de betekenis van het gebeuren op Paasmorgen kunnen "zien". Opdat we geloven.

Het verstand ziet een leeg graf. Windsels waar een lichaam in gewikkeld was. Het verstand staat erbij stil, zou je kunnen zeggen. En kan niet verder.

Johannes ziet hetzelfde, maar met andere ogen. En gelooft. Hij is blijkbaar in staat om "door de windsels heen te kijken".

Natuurlijk: ook hij weet met zijn verstand dat Jezus is gestorven. Hi stond nota bene als enige mannelijke volgeling aan de voet van het kruis. Je kunt je verstand niet uitschakelen ... en de dood ontkennen.

En, om het maar wat plat te zeggen: een lijk wordt niet levend. We hebben daar afgelopen zondag wat langer bij stil gestaan, toen het ging over Lazarus.

Tegelijkertijd gebeurt er iets met Johannes: er breekt iets in hem open. Hij ziet, de Heilige Schrift met nieuwe ogen. Die gaat, op een tot dan toe ongekende manier, voor hem open.

Welke schriftwoorden dat geweest zijn laat Johannes in het midden.

Misschien wel Psalm 103: Zoals een vader liefdevol zijn armen.....

Of Psalm 139: Gij zult er zijn zelfs in het graf...

Of....de woorden van Prediker: dat alles wat God doet voor eeuwig is. Dat wat er is, er altijd al was... en wat komen zal er altijd al is geweest. Dat God wat voorbij is altijd weer terughaalt.

Dat tijd en eeuwigheid in Gods werkelijkheid geen tegenstellingen zijn, dat ook dát - net als "leven en dood" waar we het vorige week over hebben gehad - uiteindelijk alleen maar concepten in ons hoofd zijn.

Dat die in Gods werkelijkheid worden opgeheven.

Schriftwoorden die Johannes ongetwijfeld kende, maar die nu voor het eerst vól bij hem binnen komen. En hem met andere ogen laten zien: door de windsels heen. Hij ziet ... en gelooft.

En ik? Wat zie ik en geloof ik, als ik deze schriftgedeelten weer hoor en lees? De woorden van Prediker riepen bij mij een van de mooie spreuken van Angelus Silezius op, de engel van Silezië, pseudoniem van een andere Johannes: Johannes Scheffler (1624-1677):

"De roos kent geen waarom; ze bloeit omdat ze bloeit. Ze denkt niet om zichzelf, vraagt niet of men haar ziet."

Deze dichter en mysticus nodigt je met dit eenvoudige beeld uit om een ruimte te betreden waar al die grote vragen naar het "waarom of het hoe" van ons leven niet meer gesteld worden. Wij zouden moeten leven als die roos, zegt de engel van Silezië. Want op die eeuwige, grote vragen krijgen we toch geen antwoord. Zoals Prediker ook al had ontdekt.

(gesprekje met Tenkei roshi invoegen? Over schepping; hoe alles ontstaan is etc.)

Leven als de roos, zonder waarom. Ze bloeit omdat ze bloeit. Jij leeft en bloeit omdat je leeft en bloeit. En je verdort omdat je verdort.

Ik vind dat een heel mooie, troostrijke en ook evangelische gedachte. Deze roos doet immers denken aan de bloemen op het veld, waar Jezus naar verwijst in de Bergrede (Mt.6:28-30):

Zie, hoe luisterrijk die bloemen staan te bloeien. Lukt het je ook om daar als het ware doorhéén te zien? Te ervaren dat als God die bloemen al zo mooi heeft gemaakt, hoeveel te meer hij dan ook jou zo mooi heeft gemaakt?

"Ons leven ontleent zijn kostbaarheid aan haar vergankelijke schoonheid, aan haar vluchtige moment in de zon", schrijft de Amerikaanse hoogleraar theologie John Caputo in zijn boek "Hopeloos hoopvol." Zo is het.

En in die schoonheid en vergankelijkheid mogen we ons geborgen weten in Gods hand, schrijft Prediker in zijn boek. Zo is het óók.

Want God haalt wat voorbij is altijd weer terug. Niets en niemand gaat uiteindelijk teloor.

Kijk maar naar het verhaal van Jezus.

Lukt het jou: om door de windsels heen te zien?

Amen.